

שוק עבדים? יחיה סלם (שני מימין) שהגיע ארצה לפני שבועיים מחכה יחד עם חבריו למעביד המוכן להעסיקו. הוא מוכן לעבוד בכל שכר שיוצע לו.

עבודה אינה חסרה — כל פרדסן מוכן להעסיקו — (למעלה) יחיה מסתפק בגרשים מעטים כדי לקנות טבק וטוכריות ולהוסיף לארוחות החינם (למטה) עלא הספיקו לו. עתה נודעה גם הסיבה: היו מעילות נרחבות.

נה או שנתיים, וטרם הספיקו להשיג עבודה קבועה שאינה תלויה בהיצע או ביקוש זמני. אחד מהם, יצחק ארליך, בן 34 ואב לחמשה ילדים מחזה את דעתו על שא"ל הפועלים הבלתי-מאורגנים בחריפות ובמרירות. "עד שהחלו העולים התימנים להסתובב במושבה ובסביבה, עבדתי במחצבות מגדל-צדק. עתה נגזלה ממני עבודתי. איני יכול להתחרות עם העולים המוכנים לעבוד עשר שעות תמורת גרשים אחדים. ומדוע לא. מה הם צריכים? הרי את הכל הם מקבלים חינם."

הפועל המובטח יצחק ארליך "נגזלו את פרנסתי..."

ואני, מאין אקח את הכסף להאכיל את משפחתי כשאין מי שרוצה לשלם לי שכר עבודה?

הרי לך דוגמה. פניתי לבעל משק במושבה לעבוד בהעמסת זבל אורגני. הוא הביט בי, הרהר מעט, ואמר — אינך מסוגל לעשות זאת, אני אקח תימני.

האם אתה באמת חושב שאיני מסוגל לעבוד בחקלאות? בהחלט כן. בשר-בילוי לא משה סוג העבודה. העיקר הוא שזה יפרנס אותי. אבל האיכר או בעל בית המלאכה מעדיפים להעסיק תימנים מסיבה ברורה מאוד — הם לא צריכים לשלם להם לפי פריון עבודתם. מספיק אם יתנו להם כמה גרשים, והעולה התימני אף יאמר לו תודה, וילך למחנה, לאכול את ארוחת הערב שאינו צריך לשלם בעדה.

יש אנשים המעמידים את הבעיה באור מסולף לגמרי. הם רוצים להוכיח שיש סכסוך בין התושבים הוותיקים, שהם כבר מסודרים, ובין העולים החדשים. זוהי טעות יסודית. הסכסוך הוא בין אותם העולים המצפים את שוק העבודה ואשר אין להם כל מושג על האירגון או המשמעת; ובנינו, הפועלים הפשוטים, אשר עתה רק עובדו את מחנות העולים, לאחר שהגיע תורנו לעבודה ולשיכון. מדוע לא יחכו גם הם לתורם כפי שחכתי אני?"

זה מזל זה

זה מול זה עומדים יחיה סלם ועקב בן 32, אב לשלושה ילדים — ויצחק ארליך, בן 34, אב לחמשה ילדים, "וותיק", מחוסר-עבודה. הוא היה פועל קבוע במחצבות מגדל-צדק — עד שב-או חבריו של יחיה...

הם עבדו בהעמסת אבנים וחצץ על המכוניות תמורת תשלום של 800 פרוטה ליום בעוד שהפועלים המאורגנים שנסלחו ע"י הלשכה קבלו לפחות 2,500 ל"י.

עם מי הצדק? למי הזכות על פרוסת הלחם?

יצחק ארליך צריך לעבוד. הוא צריך להשתכר שכר שיאפשר לו לאכול לשובע, לחיות חיים הוגנים ולגדל את חמשת ילדיו. אם לא יהיה לו שכר זה — לא יוכל לקנות את תוצרת התעשייה — פועלים נוספים יובטלו, יתחיל משבר כללי.

זהו צד אחד של הכטבע. יחיה סלם צריך לעזוב את הימנה. הוא צריך לעבוד. הוא צריך להגיע לרמת-מחיה הוגנת ולגדל את שלושת ילדיו בתנאים שיאפשרו להם להשתוות לשאר בני הישוב. זהו הצד השני. איך אפשר ליישב סתירה זו? המצור על ראשי-העין — אף כי רוב הציבור מתיחס אליו באהדה — לא יפתור את הבעיה. אין זו בעיה פתח-תקואית. כל זמן שיחיה ישב ב"ימנה", הוא יפרוץ אל שוק העבודה — והוא יעבוד. השאלה היא: איך אפשר להוציא את יחיה מן הימנה, ואיך אפשר להשיג סיקו עד שיצא.

סכנה עצומה ההסתדרות

סכנה עצומה מאיימת על ההסתדרות — גדולה מכל סכנה שאימה עליה עד כה. אם יתערער עקרון העבודה המאורגנת — תפול ההסתדרות עמו. ויחד עמה יתערער יסודות המשק הישראלי, הבנוי על רמת-מחיה גבוהה של ה"מונים".

לא אמצעי-מניעה דרושים כאן. דרוש שים צעדים קונסטרוקטיביים.

חייבת ההסתדרות לדאוג שהעולים במחנות ילמדו מקצוע; ושייקלטו בי שוק העבודה לכשיצאו. יש גם בהסתדרות גורמים קצרי-ראות הסבורים ש"עליהם לסגור את שורותיהם בפני פועלים נוספים — כדי לקיים שכר גבוה (ובמקצועות מסוימים, כמו בבניה, שכר "שחור" הפוגע קשה במרבית ציבור הפועלים הזקוקים לדיוור). תופעה זו יש לחסלה. עולה שלמד מקצוע ושייקלט עבודה — יהיה מחר פועל מאורגן, חבר בהסתדרות במקום אויבה. עולה שיצא מן המחנה בלי שיהיה לו מקצוע, יהיה בלתי-מאורגן — והוא יהרוס את תפוקת העבודה בה תלוי משקנו.

אולם זהו רק חלק מן הפתרון. חלק שני כבר ניתן — בצורת "המעבדות" — מקומות-עבודה חקלאיים וציבוריים שהעולים מובאים אליהם מיד עם הגיעם לארץ. יש לקוות שהם ימנעו מהדורה "עיראקית" של הסכסוך ה"תימני".

אך מה יעשה בינתים יחיה, שהוא כבר יושב במחנה? אפשר להעסיק אותו גם במחנה. מסביב לגדר-החיל יש שטחים עצומים של אדמה פוריה. גם מים לא חסרים. דרושה רק יזמה. יהיה רוצה לעבוד. אם יוקמו חזת-הכסרה במחנות עצמם שיספקו ליחיה את הסכום הקטן הדרוש לו כדי לחיות במחנה ויכשירו אותו לקראת עבודתו בצאתו מן המחנה — יינטל לפחות עוקץ זה מן הבעיה שעוד תוסיף להעמיד בסכנה את המשק הישראלי במשך השנים הבאות.

פשיטת רגל

כי אין כל ספק שבבעית קליטת העליה היא החמורה שבבעיותינו. היא מקור כל הקשיים הכלכליים שבהם מתלבט היישוב.

אין לקלוט המונים של עולים בצורה "השגרתית" הישנה של ימי העליה הראשונים בהם הגיעו העולים עשרות עשרות.

דבר זה הוכח עתה עם הודעתה של הסוכנות היהודית כי אינה יכולה עוד לקיים את המחנות בצורתם הנוכחית, מפני סכנת פשיטת רגל. מליונים אשר הוצאו להחזקת רבבות בבטלה הריקו את קופת הקרנות הלאומיות.

הסוכנות הודיעה שאינה יכולה עוד לטפל בעולים בקנה מידה כה גדול. היא דורשת כי ייקלטו כל הצעירים ואף לה אשר אינם תומכים במשפחות ישר במשק הישראלי, מבלי להתמין במחנות לאפשרויות סידור.

ואז תהיה בעית התעסוקה ורמת החיים כאובה שבעתים, ועל ההסתדרות ליטול את היוזמה ליוזמה ולהביא תכנית קונסטרוקטיבית להעסקתם וקליטתם של העולים, שתמלא מקום פעולותיה הבלתי מתאימות של הסוכנות היהודית.